

La Cervià, en set papers i un riure

Reducció teatral de l'actriu Cristina Cervià

Text > JOSEP PUJOL I COLL

Li va costar tota una vida afirmar-se com a actriu: Cristina Cervià Sancho (Girona, 1965-2019) només va definir-se com a tal en la maduresa de la seva carrera professional. Abans preferia dir que «feia teatre», perquè hi havia adoptat tots els papers de l'auca, des d'improvisar escenografies fins a vendre bolos en el difícil món de les companyies independents. Però més que tot això, fins i tot més que directora, va ser actriu, una gran actriu, d'aquelles que es mereixen que se'ls anomeni només pel cognom.

Proposo un recorregut per la seva carrera en set obres teatrals, obviant (potser injustament) la seva feina al cinema i a la televisió i com a directora. Cap tria és innocent, i en la biografia dels amics sempre hi ha autobiografia, però crec que les set són prou representatives dels trenta anys de vida professional de Cristina Cervià dedicats al teatre.

Nit de Reis

Els vestits dels actors estaven fets com de trossos de catifa, volgutament feixucs i pomposos. Però en comparació amb el pes que suportaven els cossos, les paraules de Shakespeare s'enlairaven encara més alades, i Cristina Cervià, jove i lleugera, les projectava sense esforç. Amb *Nit de Reis* (1990), el Talleret de Salt es convertia en la companyia professional que aquí mai no havíem tingut. Sense el Talleret no s'entendria avui el Temporada Alta ni la vocació teatral de la ciutat. I tampoc s'entendria el salt decisiu d'una jove estudiant de filologia, amb el verí del teatre inoculat pel seu pare i per la tradició local dels Pastorets.

>> L'actriu Cristina Cervià, el 2005. (Font: ARXIU CRISTINA CERVIA)

Poc temps després vindria *L'hort dels cirerers*, dirigida també per Konrad Zschiedrich. La Cervià començava a caminar sobre els muscles de dos gegants, Shakespeare i Txèkhov. Del primer va observar-ne el valor de les paraules, del segon, l'eloqüència dels silencis.

Els fruits saborosos

Els fruits saborosos, de Josep Carner, van acompanyar-la intermitentment durant molts anys, en un espectacle de petit format que des del 1996 va moure per sales petites, biblioteques i instituts, amb una escenografia amable i portàtil d'Ignasi Esteve. Per a uns quants, des de llavors les maduixes de Pandara o les figues de la vídua resignada tenen gust de Cristina Cervià. La dicció, per

comunicar amb claredat el plaer del poema, sempre fou un dels punts forts de la seva presència escènica.

No va menystenir mai aquestes propostes menudes, des de visites teatralitzades als pobles fins a recitals o presentacions de llibres, perquè van ser-li una part important de la seva quotidianitat professional. Aquest teatre de dia feiner va proporcionar-li moltes complicitats, alhora que li estalvià la fuga barcelonina que sembla inevitable en tot actor perifèric.

Culpido

«Faig teatre perquè m'agraden massa coses», havia dit. I *Culpido* (1996), un *collage* una mica estrambòtic, era una de les apostes que l'atreien perquè

reunia moltes d'aquestes coses: teatre, música, literatura i força bogeria. Fragments de Baudelaire, Pérec, Satie, Handke, Max Aub i Bukowsky s'encavalcaven en un duo impossible amb l'Adrià Puntí al piano, cantant, col·laborant-hi, reaccionant-hi. L'espectacle va girar força i els va donar un cert renom, però ells dos no van formar aquella família que a la Cervià li agradava quallar a cada producció. Puntí, en plena separació d'Umpah-pah, no passava pels seus millors moments i la química entre els dos se'n va ressentir. Però en va emergir una nova Cervià possible, més pallassa i cabaretera, també més supervivent. Si podia amb *Culpido*, podria gosar fer el que volgués.

Lúcid

Els actors Meri Yanes i David Planas van ser dos puntals de la gran família que la Cervià va anar formant al llarg de la seva vida, i que abraçava tots els Països Catalans (en especial València i Mallorca). Junts van protagonitzar una gran aventura ultramarina, *Lúcid* (2006), de Rafael Spregelburd, que la duria a un dels cims de la seva carrera. Gestat en una estada a l'Argentina i dirigit pel mateix Spregelburd, era un text enginyós que permetia el lluïment dels actors. Els gironins van beneficiar-se de l'excel·lent escola teatral argentina i, en dur-la al Temporada Alta, produïda per la Sala La Planeta, les crítiques foren unànimes. La Cervià, en el seu paper de mare, estava esplèndida, plena de matisos. El crític teatral Marcos Ordóñez la va descobrir llavors, admirat: «Qui és aquesta actriu?». Nosaltres ja ho sabíem, però a partir de llavors també ho van saber al cap i casal. Un any després de l'estrena, recollia el premi de la crítica teatral barcelonina com a millor actriu de la temporada 2006-2007. I amb *Alícia* (2009), al Teatre Lliure, va quedar nominada als Premis Butaca.

La connexió catalanoargentina va continuar, i el 2010 encaraven *Tot*, una altra obra de Spregelburd, on cinc actors interpretaven quinze personatges. Com que ens havien malacostumat, ho vam trobar normal.

Alaska i altres deserts

En una entrevista del 2009, explicava a Imma Merino: «La feina d'actor és exposada. Construeixes un personatge amb les teves emocions, els teus records i a partir de coses que has sentit.

>> A *Alaska i altres deserts*, dirigida per Xicu Masó. (Font: ARXIU CRISTINA CERVIA)

Aquest joc d'actuar pot ser divertit, però també pot ser molt dolorós». Ho afirmava en relació amb l'obra que estava preparant, *Alaska i altres deserts*, de Harold Pinter, on representava un perso-

natge que havia passat 29 anys en estat vegetal. El considerava un dels papers més difícils de la seva carrera. El mateix any va fer de dona malalta de càncer a *Molts records per a Ivanov*, de Pep To-

>> La dramaturga Marilia Samper i les actrius Cristina Cervià i Meritxell Yanes, en la tercera edició dels Llibràlegs. (Font: ARXIU CRISTINA CERVIA)

sar. Li recordo el cabell molt curt, la mirada estràbica i una bata de clínica. L'havia vista d'una manera semblant algun temps enrere, quan un càncer li va ventar la primera queixalada, i se'm van fondre les dues imatges. Meticulosa, professional com sempre, ho brodava. «Una cosa: si no *disfrutes* en un escenari, encara que sigui patint, no hi pugis, perquè no transmetràs res».

Red Pontiac

Els darrers anys, potser per mera coincidència, va brillar en papers còmics, com els que li proposaren *Red Pontiac* (2012), de Pere Riera; *Yvonne, princesa de Borgonya* (2015), de Witold Gombrowicz, o *L'home sense veu*, de Clàudia Cedó (2016).

Tanmateix no eren riures fàcils, alienants ni evasius, perquè sota l'excusa de la comèdia totes aquestes obres plantejaven reflexions àcides o amargues, com

els desassossecos de certa maternitat a *Red Pontiac*, on calia un tàndem d'actrius múrries i polièdriques. I el ziga-zaga de Cristina Cervià i Míriam Iscla era per veure'l. Nascut en el primer Torneig de Dramatúrgia el 2011, de seguida va saltar als escenaris i es va convertir en un altre èxit seu, de llarga trajectòria.

Llibràlegs

Amb Meri Yanes, Cristina Cervià havia creat la companyia La Mentidera, especialitzada en espectacles de petit format, de vegades adaptant-se al lloc on es representaven, com *Mgogoro* (2012) a la Casa de Cultura, o *El balneari* (2013) a Can Cors, de Celrà. Altres produccions, en canvi, les feien girar arreu. Amb aquest teatre transportable, teatre de furgoneta, la Cervià i els seus amics entroncaven amb el que ha estat la professió teatral des de Lope de Rueda: una colla de rodamons materialitzant somnis.

Amb La Mentidera van passejar molt els *Llibràlegs*, obres curtes per a dos personatges situades enmig de biblioteques, donant el protagonisme al llibre i la paraula. A la quarta edició (2018), amb Meri Yanes, ella es passava la major part de l'obra asseguda, però ho compensava amb la dopamina del donar-se a escena. L'actriu Mercè Pons era a prop, amb el paper sabut per si calia substituir-la, però no va caldre. Fins ara.

Finalment, també ens queda el seu riure. Rient des de la butaca (o somicant, o admirant-se), la sabíem de públic, puntuant les escenes, opinant així sobre l'obra i la feina dels col·legues, retroalimentant-los des d'unes grades que podien ser fosques i silencioses. Era un altre acte de generositat, de participació i, en definitiva, d'amor, tal com Cristina Cervià va entendre sempre el joc del teatre.

>> Una de les darreres versions d'*Els fruits saborosos*, de Carner, el 2015, a la Vetlla Literària de La Canova, a Olot. (Autoria: SEBI SUBIRÓS)

